

4169

Ա. ՍՏԵՑԿԻ

ՍՈՑԻԱԼԻՉՄ

ՑԵԿ

ԿՈՄՈՒՆԻՉՄ

3K7

U-88

ՀԱՅԿԱՅԻՍՏԱՆԻ ՀԵՄԻՄԵՆՏԱԿԱՆ

1986

1 DEC 2009

Պատկերները բոլոր յերկրներին, միացնել:

347

U-88

041 JUL-2005

Ա. ՍՏԵՑԿԻ

ՍՈՑԻԱԼԻԶՄ

ՅԵՎ

ԿՈՄՈՒՆԻԶՄ

3309

3309

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

1936

06 AUG 2013

4169

55

38

А. СТЕЦКИЙ СОЦИАЛИЗМ И КОММУНИЗМ

Армпартиздат, Ереван

Մեր կուսակցությունը սոցիալիզմի կա-
ռուցման իր պայքարում և աշխատանքում
յեղակետ և ունեցել և յեղակետ ունի՝ մի
յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի հնարա-
վորության լենինյան-ստալինյան թեորիան:

Լենինը լիակատար պարզորոշությամբ ու
ճշգրտությամբ այդ թեորիան ձևակերպել
և դեռևս 1915 թվականին, հանդես գալով
Յեկրոզայի Միացյալ նահանգների արոց-
կիսաօկան լողունդի դեմ, վորը յենթա-
դրում էր սոցիալիստական հեղափոխու-
թյուն բոլոր յերկրներում միաժամանակ:
Լենինն այն ժամանակ ասում էր.

«Տնտեսական ու քաղաքական զարգացման անհամաչափությունը կապիտալիզմի անպայմանական որեւէն է: Այստեղից հետեւում է, վոր սոցիալիզմի հաղթանակը հնարավոր է նախապես մի քանի կամ նույնիսկ առանձին վերցրած մի կապիտալիստական յերկրում: Այդ յերկրի հաղթած պրոլետարիատը, եքսպրոպրիացիայի յենթարկելով կապիտալիստներին և իր մոտ սոցիալիստական արտադրութուն կազմակերպելով, կծառանար մնացած, կարկտալիստական աշխարհի դեմ, իր կողմը գրավելով մյուս յերկիրների ճնշված զնաակարդերին, այդ յերկիրներում ապստամբութուն բարձրացնելով կապիտալիստներին դեմ, անհրաժեշտութեան դեպքում նույնիսկ զինվորական ուժով դուրս գալով չահագործող զատակարգերի ու նրանց պետութիւններին դեմ», վորովհետև «ազդերի ազատ միավորումը սոցիալիզմում անհնարին է առանց սոցիալիստական հանրապետութիւններին առաւել կամ պակաս չափով

յերկարատե, համառ պայքարի՝ ընդդեմ հետամնաց պետութիւններին»¹:

Մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթութեան հնարավորութեան վերաբերյալ այդ դրույթները Լենինը բազմիցս զարգացրել է մեր յերկրի պայմաններին համեմատ՝ իր մի շարք հոդվածներում և յերույթներում արդեն Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից հետո, հաստատելով, վոր մեր յերկրում կա այն ամենն, ինչ անհրաժեշտ է և բավական սոցիալիզմի կառուցման համար:

Ընկեր Ստալինը ևս ճիշտ աշխատեալով պանում եր այդ թեորիան դեռևս Ռուսաստանի սոցիալիստական հեղափոխութեան նախապարտադրական շրջանում:

Հայտնի յե նրա յեւույթը կուսակցութեան VI համագումարում՝ Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան նախորդելին:

«Ձի բացառված այն հնարավորութեանը, —ասել է ընկեր Ստալինը, —վոր հառ-

¹ Լենին, հ. XVII, հայ. հրատ, հջ 176:

կապեն Ռուսաստանը հանդիսանա սո-
ցիալիզմի համար ճանապարհ հարթող
յերկիրը... Պետք է դեն դրել այն հնա-
ցած պատկերացումը, թե միայն Յեվրո-
պան կարող է ճանապարհ ցույց տալ
մեզ: Գոյություն ունի դոգմայական
մարքսիզմ և ստեղծագործ մարքսիզմ:
Յեռ կանգնած եմ վերջինիս հողի վրա»:

Զինված ու միգրելված Լենինի-Ստալինի
այդ թեորիայով, մեր կուսակցությունը
կատարեց Հոկտեմբերյան հեղափոխությու-
նը, կադմակերարեց պրոլետարական դիկտա-
տուրայի աշխարհում առաջին պետությու-
նը, պաշտպանեց յերկիրը լեռերովեռոտների
և ներքին հակահեղափոխության դրոհից,
սահմանեց ճիշտ փոխհարաբերություններ
բանվոր դասակարգի ու դյուդացիության
միջև, կարողացավ, հետևելով լենինյան
պատգամներին, ամրացնել գյուղացիության
դեկափորումը բանվոր դասակարգի կողմից,
իրագործեց և իրագործում է մեր յերկրում

մեծագույն սոցիալիստական լեռնակերպու-
թյունները:

Աստահություն իր ուժերին, իր գործի
արդարացիությանը, մեր յերկրում սոցիա-
լիզմի հաղթության հնարավորությանը —
ահա թե ինչն է միգրելում մեր կուսակ-
ցությանը և նրա հետևից գնացող՝ բան-
վորների, կոլտնտեսականների ու բոլոր աշ-
խատավորների բազմամիլիոն մասսաներին:

Այդ պատճառով, բնական է, մի յերկրում
սոցիալիզմի հաղթության հնարավորության
թեորիայի դեմ վտար յեկան կոմունիզմի
թշնամիները, Լենինի և Ստալինի թշնամի-
ները, մեր կուսակցության թշնամիները:

Նրանք ձգտում էին դուրս կորզել կու-
սակցության ձեռքից լենինյան այդ կողմ-
նացույցը, զրկել նրան իր գործի հաղթա-
նակի վերաբերմամբ ունեցած հավատից,
չեղել կուսակցությանը կոմունիզմի համար
մղվող պայքարի լենինյան ուղուց:

Տրոցկիզմը մեր կուսակցության թշնա-
միներին գլխավորում ու զինում էր իր
խաստարկումներով, խորամանկորեն հյուս-

ված ձևակերպումներով, մարքսիստական դրույթներին՝ մենչևիկներինցի փոխ առնելով՝ մեկնաբանություններով, վերոնց համեմատված ելին կեղծ, չինժուռ քվազի հեղափոխական Ֆրադեոլոգիայով:

Այդ հարցում տրոցկիզմին ելին դիմում հակալենինյան բոլոր խմբերը, հատկապես այն պատճառով, վոր տրոցկիզմն ավելի, քան հակալենինյան մյուս հոսանքները, կարողանում էր իր մենչևիկյան ներքին բովանդակությունը, կուսակցությունն ու կոմունիզմի գործին թշնամի իր ելույթումնը քողարկել թունդ հեղափոխական Ֆրադեոլ:

Տրոցկին, գրոհելով լենինիզմի դեմ, մեր կուսակցությունը մեղադրում էր «աղբալին սահմանափակվածություն» մեջ, վոր իբր նա մոռացել է միջազգային պրոլետարական հեղափոխության խնդիրները: Տրոցկին՝ կործանում էր գուշակում մեր հեղափոխությունը, նկատի ունենալով, իբրև թե, պրոլետարիատի անխուսափելի ընդհարումը դյուղացիության հետ և մեր յերկրի

տեխնիկական հետամնացությունը, նկատի ունենալով, վերջապես, վոր, իբր, խորհրդային պետությունը չի կարողանա դիմանալ կապիտալիստական յերկիրների վրա միայն ռազմական գրոհին, այլև եկոնոմիկայի ճնշմանը:

Կուսակցությունը ընկեր Ստալինի դեմ կախարդությամբ մինչև վերջը ջախջախեց տրոցկիզմը, կամենելյան՝ զինովյեվյան խումբը, ինչպես նաև աջ թեքումը, վորը փաստորեն ժխտում էր սոցիալիզմի հաղթանակը մեր յերկրում:

Ընկեր Ստալինը վրա միայն պաշտպանեց մեր յերկրում սոցիալիզմի հաղթության հնարավորության լենինյան թեորիան՝ կուսակցության թշնամիներին դեմ մղվող պայքարում, այլև ավելի զարգացրեց այդ թեորիան, հարստացնելով այն սոցիալիզմի պայքարի ու շինարարության փորձով՝ իՍՍՀՄ-ում:

«Ի՞նչ է մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթելու հնարավորությունը:

Դա պրոլետարիատի ու դյուդնացիու-
թյան միջև յեղած հակասությունները
մեր յերկրի ներքին ուժերով լուծելու
հնարավորությունն է, պրոլետարիատի
կողմից իշխանությունը վերցնելու և մեր
յերկրում լիակատար սոցիալիստական
հասարակություն կառուցելու համար այդ
իշխանությունն ոգտադործելու հնարավոր-
ությունը — մյուս յերկիրներին պրոլե-
տարներին համակրության ու աջակցու-
թյան պայմաններում, բայց առանց պրո-
լետարական հեղափոխության նախապես
հաղթելուն մյուս յերկիրներում:

Առանց այդպիսի հնարավորության սո-
ցիալիզմի կառուցումն անհեռանկար կա-
ռուցում է, կառուցում առանց սոցիալիզ-
մի կառուցմանը հավատալու: Ձի կարելի
սոցիալիզմ կառուցել՝ հովտացած չլի-
նելով, վոր նա յարելի յե կառուցել, հա-
վատացած չլինելով, վոր մեր յերկրի
տեխնիկական հետամնացությունը լիակա-
տար սոցիալիստական հասարակություն

կառուցելու համար անհաղթահարելի խո-
չընդոտ չէ: Այսպիսի հնարավորության
ժխտումը չհավատալ և սոցիալիզմի կա-
ռուցման գործին, նահանջ և լենինիզ-
մից»¹:

Ընդամեն ընկեր Ստալինը և մեր կուսակ-
ցությունը շարունակ ընդդժեշ են, վոր մեր
յերկրում սոցիալիզմի վերջնական հաղթա-
նակը՝ կապիտալիստական պետությունների
ինտերվենցիայից և խնտերվենցիայի միջո-
ցով կապիտալիստական կարգերը վերա-
կանգնելուց ապահովված լինելու խմսոտով՝
հնարավոր է միայն մյուս յերկիրներում
պրոլետարական հեղափոխության հաղթա-
նակի շնորհիվ:

«Ի՞նչ է մի յերկրում սոցիալիզմի լիա-
կատար, վերջնական հաղթության ան-
հնարիմությունը՝ առանց հեղափոխության
հաղթանակի մյուս յերկիրներում:

¹ Ստալին, Լենինիզմի հարցերը, 1935 թ, հայ, հրատ.
Էջ 174:

Դիմելով ինտերվենցիայից, իսկ այդ նպատակում է նաև բուրժուական կարգերի ռեստավրացիայից լիակատար ապստոխոսութուն ունենալու անհնարելիություն ե՛րևում և՛ առաջ հեղափոխություն հաղթանակի, դուրս է մի քանի յերկիրներում : Այս անվիճելի դրույթի ժխտումը նահանջ է ինտերնացիոնալիզմից, նահանջ է լենինիզմից»¹ :

Ընկեր Ստալինի աշխատություններում ծախվում, լիակատար արտահայտություն գտավ մի յերկրում սոցիալիզմի հաղթության հնարավորության լենինյան թեորիան :

Սոցիալիստական ինդուստրացման ուղիներին ու մեթոդներին վերաբերյալ ուսմունքը, այդ ինդուստրացման հիման վրա յերկրի ամբողջ եկոնոմիկան սոցիալիստական վերակառուցման յենթարկելու ուսմունքը, գյուղացիության կոլեկտիվացման ուղիներին

և մեթոդներին վերաբերյալ ուսմունքը, համառաժե կոլեկտիվացման հիման վրա կոլալուկությունը վորպես դասակարգ վերացնելու ուսմունքը, սոցիալիստական շինարարությունը դանազան ետապներում սոցիալիստական ինդուստրիայի և գյուղացիական տնտեսության դորման ձևերին ու մեթոդներին վերաբերյալ ուսմունքը, պրոլետարական պետության որդանները և նրանց աշխատանքը յուրաքանչյուր ետապի առանձնահատկություններին համեմատ կառուցելու մեթոդներին ու ձևերին վերաբերյալ ուսմունքը—այս բոլորը ներկայումս կազմում և սոցիալիզմի կառուցման ներդաշնակ ու ծախվումն թեորիան, վորոշում է պրոլետարական դիկտատուրայի լանդները՝ յերկրի մարքսիզմ-լենինիզմի սկզբունքներին, ներկայացնում է այդ սկզբունքներին հետագա զարգացումը :

Մարքսի, Ենգելսի և Լենինի նման, վորոնք լուսավորում էին բանվոր դասակարգին ուղին՝ պրոլետարական դիկտատուրայի

¹ Ստալին, Լենինիզմի հարցերը, 1935 թ, հայ. հրատ. 52 174:

Հաղթանակի համար փղիղդ պայքարում,
ընկեր Ստալինը, չարունակելով Լենինի
գործը, զարգացնելով նրա ուսմունքը պրո-
լետարական ղեկատուության մասին, թեո-
րիական լուսավորում ե այն դժվարագույն
ուղին, վերը ԽՍՀՄ-ի և ամբողջ աշխարհի
պրոլետարիատին կապիտալիզմից տանում ե
դեպի սոցիալիզմ, թեորիական հսկայական
բարձրություն հասցնելով սոցիալիզմի հա-
մար ԽՍՀՄ-ի պրոլետարիատին մղած պայ-
քարի փորձը:

Սոցիալիզմ կառուցելու անհնարինու-
թյան մենչևիկյան — տրոցկիստական թեո-
րիաները ջարդուփշուր յեղան:

Կուսակցությունն ընկեր Ստալինի ղեկա-
վարությամբ վոչ միայն ջախջախեց տրոց-
կիստներին ու նրանց զինակիցներին թեո-
րիական մարտում, այլև գործնականապես
ապացուցեց մի յերկրում սոցիալիզմ կառու-
ցելու հնարավորությունը:

Ընկեր Ստալինը՝ Համկ(բ)Կ Կենտկոմի և
ԿԿՀ-ի 1933 թ. հունվարի 7-ի պլենումում

ամփոփելով առաջին հնդամյակի արդյունք-
ները, ասաց.

«Հնդամյակի հանրազումարները ջախ-
ջախեցին սոցիալ-դեմոկրատների այն թե-
զիսը, թե մեկ, առանձին վերցրած յերկ-
րում անհնարին ե սոցիալիզմ կառուցել:
Հնդամյակի հանրազումարները ցույց
տվին, վեր միադամայն հնարավոր ե սո-
ցիալիստական հասարակութուն կառու-
ցել մեկ յերկրում, վերովհետև այդպիսի
հասարակության տնտեսական հիմքն ար-
դեն կառուցված ե ԽՍՀՄ-ում»¹:

Այն Ժամանակից ի վեր մեր յերկրը նո-
րանոր հաջողություններ ե ձեռք բերել սո-
ցիալիստական շինարարության գործում:

Ներկայումս Ժողովրդական յեկամտի մեջ
տնտեսության սոցիալիստական ձևերի տե-
տակարար իշխող կադմում ե 96%, իսկ մաս-
նավոր-տնտեսատերական (ձևերինը—միայն

¹ Ստալին, Լենինիզմի հարցերը, 1935 թ. հայ. հրատ.
Եջ 634:

4% : Արդյունաբերութեան ընդհանուր արտադրանքի մէջ մասնաւոր արդյունաբերութեան տեսակարար կշիռը կազմում է ընդամենը 0,33%, իսկ գյուղատնտեսութեան ընդհանուր արտադրանքում մասնաւոր տնտեսութեան բաժինը 1934 թվին կազմում էր 16,2% : Գյուղացիական տնտեսութեանների ավելի քան չորս հինգերորդ մասն այժմ միացել կազմել է կոլտնտեսութեաններ. ցանփերի տարածութեան ինքնընդամենը մասը պատկանում է կոլտնտեսութեաններին և խորհրդային տնտեսութեաններին :

Այդպիսով, խորհրդային յերկրի եկոնոմիկայում արդեն ներկայումս գերակշռող և անբաժանելիորեն տիրապետող տնտեսաձևն է հանրային տնտեսութեան սոցիալիստական տնտեսաձևը : Կուսակցութեանը մեր յերկրում հասավ սոցիալիզմի հաղթանակին, ինդուստրացիան ու կոնկրետիւլացիան հիման վրա իրագործելով ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցումը :

Այդ սոցիալիստական հիմքի վրա հնարաւորութեան ստեղծվելին ինդուստրիալի և գյուղատնտեսութեան հետագա արագ աճման համար, հետամնաց ճյուղերի վերանման համար, տրանսպորտի վերելքի համար, մեր տնտեսութեան լաւաւույն մեքենաներով և էլեկտրոններով լայն աւելի զինելու համար, բանվորների և կոլտնտեսականների բարեկեցութեանը բարձրացնելու, մեր սոցիալիստական յերկիրը կուլտուրական, հարուստ, ավելի հզոր յերկիր դարձնելու համար :

Արդյունաբերութեան և գյուղատնտեսութեան աճման այն տեմպերի պայմաններում, վոր ընդունել ենք մենք այժմ, կասկածից վեր է, վոր յերկրորդ հնգամյակի խնդիրը — անդասակարգ սոցիալիստական հասարակութեան կառուցումը — կուսակցութեան ղեկավարութեամբ հաջողութեամբ կիրաւորուծեն ՍՍՀՄ-ի բանվոր դասակարգը և բոլոր աշխատավորները :

Այն կապակցութեամբ, վոր մենք հաջոր-
դութեամբ ենք կատարում և առաջիկա տա-
րիներում կկատարենք սոցիալիստական հա-
սարակութուն կառուցելու խնդիրը, — շատ
ընկերներ հարց են տալիս. — իսկ հետո
ի՞նչ ե լինելու: Այնուհետև մենք ի՞նչպէս
պետք ե առաջ դնանք: Կկարողանա՞նք ար-
դյոք մենք կոմունիստ կառուցել մեր յերկ-
րում նաև այն դեպքում, յեթե յենթա-
դրենք, վոր մեր յերկրի միջազգային դրու-
թյունը հիմնականում նախկինը լինի, այ-
սինքն, յեթե մեր յերկիրն առաջիկա նման
մնա վորպէս սոցիալիզմի միակ յերկիրը:

Իհարկէ, դժվար ե թույլ տալ այդպիսի
յենթադրութիւն: Իմպերիալիզմի հսկա-
սութիւններն աճում ու սրվում են կապի-
տալիզմի ընդհանուր և տնտեսական շարու-
նակվող ճգնաժամի պայմաններում. վստ-
թարանում ե բանվոր դասակարգի դրու-
թյունը կապիտալիստական յերկիրներում և,
չնայած բոլոր դժվարութիւններին, աճում

ե նրա հեղափոխական շրջին ու նրա դի-
տակցականութիւնը: Մեր սոցիալիստական
չինարարութեան հաջողութիւնները, ԽՍՀՄ
պրոլետարների հաղթական փորձը վո-
ղեորում են մյուս յերկիրների բանվոր դա-
սակարդին:

Իմպերիալիստական, ֆաշիստական ամե-
նից ալիլի լիտի շրջանները բնաւ ձեռք չեն
քաշել սոցիալիզմի յերկրի վրա հարձակում
դործելու իրենց սլաններէց: Այդ հարձակ-
ման սպառնալիքը դնալով սրվում ե: Մենք
չարունակ պետք ե աչքի առաջ ունենանք
այդ սպառնալիքը, այն հեռանկարը, վոր
պրոլետարական հեղափոխութիւնը, հալա-
նորեն, վոչ թե մի, այլ մի շարք ճակատա-
մարտեր կունենա իմպերիալիզմի դեմ, վոր-
պեսզի զլուխ բերի իր սպառնական սործը—
ճնշված մարդկութեան ազատագրումը:

Պրոլետարական դիկտատուրայի հզորու-
թեան վիթխարի չափով ամբանալու շնոր-
հիւ Խորհուրդների յերկրի դեմ պատերազ-
մը ներկայումս շատ րաւելի մեծ վտանդ ե

ներկայացնում իմպերիալիստական ինտեր-
վենտներ չհամար, քան մեր մեծ հայրենի-
քի համար:

Ուստի սխալ կլինե՞ր յենթադրել, թե պրո-
լետարիատը հաղթանակը մեկ, կամ մի քա-
նի կապիտալիստական յերկիրներում հե-
տաճելում ե յերկար ժամանակով և վոր
մեր յերկրին դեռ յերկար տարիներ վիճակ-
ված կլինի ապրել կապիտալիստական ու-
ղակման մեջ:

Հիմնական հարցը, սակայն, հետևյալն
է. — արդյոք ներքին անհաղթահարելի վորևե
արդեւքներ գոյություն ունե՞ն մեր յերկրի
համար՝ չարունակելու իր հռաջընթացը
դեպի լիակատար կոմունիզմ: Յեւ արդյոք
մենք կկարողանա՞նք, կառուցելով սոցիա-
լիստական հասարակությունը, առաջ ըն-
թանալ դեպի կոմունիզմ նույնիսկ կապի-
տալիստական ողակման գոյության դեպ-
քում:

«Բոլշևիկ»-ի լամբագրության ստացած
դեմոմներից ու հարցերից յերևում է, վոր

մի քանի ընկերներ ժող ալդ հարցում դո-
յություն ունեն տարակուսանքներ և անո-
րոշություններ: Այդ տարակուսանքներն ու
անորոշություններն ոգտագործում են տրոյ-
կիստական տարրերի մնացորդները, վորոնք
փորձում են նոր պայմաններում ռեվանշ ա-
նել կուսակցության դեմ, տարակուսանք ու
չիտթություն մտցնել կուսակցականների
դուրսները, անդելով, թե «ե՛, սոցիալիզմ
դուք կկառուցեք, իսկ կոմունիզմին վոչ
մի կերպ չեք հասնի, լիակատար կոմունիզմ
յերբեք չի հաջողվի ձեզ կառուցել կապիտա-
լիստական չրջապատում»:

Վերևում մատնանշվեց, վոր այն հեռա-
նկարը, թե իբր մենք միայնակ պետք է կո-
մունիզմ կառուցենք, թե իբր յերկար ժա-
մանակ պրոթետարական հեղափոխություն
չի կատարվի կապիտալիստական մեկ, կամ
մի քանի յերկիրներում ևս, — ալդ հեռա-
նկարը քիչ հալմաական է:

Այնուամենայնիվ, այն հարցը, թե կա՞ն
արդյոք մեր յերկրում պայմաններ ու

Հնարավորութիւններ առաջ ընթանալու
դեպի լիակատար կոմունիզմ, կառուցելու և
ալլարտելու կոմունիզմը, — ակղբունքային
ու դործնական մեծ նշանակութիւն ունի:

Այդ հարցում լիակատար պարզորոշու-
թիւն պետք է լինի, հասկապես այժմ,
յերբ լիակատար սոցիալիստական հասարա-
կության կառուցումը դառնում է վաղվա ի-
րականութիւն:

Յեւլ այստեղ, նախ և առաջ, անհրաժեշտ
է հիշեցնել, վոր սոցիալիզմը և կոմունիզմը
միմյանցից չինական պարսպով չեն բա-
ժանված, վոր Մարքսն ու Լենինը սոցիա-
լիզմն ու կոմունիզմը վորոչում են վորպէս
կոմունիստական հասարակութեան ստորին
և բարձրագոյն փուլեր (աստիճաններ, ե-
տապներ):

Այդպիսով, սոցիալիզմի ու կոմունիզմի
միջև չկա և չի կարող լինել վորեւէ անհաղ-
թահարելի կամ դժվար հաղթահարելի
պատենչ:

Կոմունիստական հասարակութեան բարձ-
րագոյն փուլը — լիակատար կոմունիզմն

ամուսնի գաղափարն է իր ցածր փուլից՝
սոցիալիստական հասարակութիւնից:

Յնական է, վոր այդ դարգացումը պետք
է ունենա այլ բնույթ, քան, որինակ, սո-
ցիալիստական հարաբերութիւնների դար-
դացումը, սոցիալիզմի կառուցումն անցում-
նային ժամանակաշրջանում, յերբ պրոլե-
տարիատը, նվաճելով իր դիկտատուրան,
ամբացնելով այն, պայքար է մղում թշնա-
մի դասակարգերի մնացորդների դեմ և, վե-
րացնելով նրանց, վերադաստիարակելով
դյուղացիութեանը, փոխելով իր սեփական
բնութիւնը պայքարում և շինարարութեան
մեջ, կազմակերպում է սոցիալիստական ար-
տադրութիւնը, դրանով իսկ վոչնչացնելով
հասարակութեան դասակարգային բաժան-
ման հիմքը:

Սոցիալիզմն ու կոմունիզմն ունեն
հիմնական ընդհանուրը, վոր արտադրու-
թեան միջոցները գտնվում են վոչ թե ա-
ռանձին անձնավորութիւնների ձեռքում,
այլ հանրային սեփականութիւն են հանդի-
սանում, վոր, այդ պատճառով, դյուղացի

չունի հասարակութեան բաժանումը դասա-
կարգերի, վոր հնարավոր է մարդու շահա-
դործումը մարդու կողմից, վորովհետեւ չի
կարելի զավթել արտադրութեան միջոցնե-
րը՝ դործարանները, մեքենաները, հողը և
այլն ու դարձնել մասնավոր սեփականու-
թյուն, վոր բացակայում է արտադրութեան
անարխիան և արտադրութեան ընթանում
է պլանով:

Սոցիալիզմի և կոմունիզմի հենց այդ
ընդհանուր հիմքն է, վոր հնարավորութեան
է տալիս տարբերելու սոցիալիզմն ու կո-
մունիզմը սխալեա կոմունիստական հասա-
րակութեան սոսկ ստորին և բարձրագույն
փուլեր:

Մարքսը, Լենինը և Ստալինը դրա հետ
միասին վորոշել են կոմունիստական հասա-
րակութեան յերկու փուլերի տարբերու-
թյունները:

Լենինն իր «Պետութիւն և հեղափոխու-
թյուն» հիմնարկի աշխատութեան մեջ զար-
գացնում է Մարքսի մտքերը կոմունիստա-

կան հասարակութեան առաջին և յերկրորդ
փուլերի մասին:

«Ահա այդ կոմունիստական հասարա-
կությունը, վորը հենց նոր լույս աշ-
խարհ է յեկել կապիտալիզմի ընդերքից,
վորը բոլոր տեսակետներով կրում է հին
հասարակութեան դրոշմը, Մարքսն ան-
վանում է կոմունիստական հասարակու-
թյան «առաջին» կամ ստորին փուլը»¹:

Արտադրութեան միջոցներն այլևս առան-
ձին մարդկանց մասնավոր սեփականութեան
չեն: Արտադրութեան միջոցները պատկա-
նում են ամբողջ հասարակութեանը: Հան-
րային արտադրութեանը կատարվում է
պլանով: Վոչնչացված են արտադրութեան
անարխիան, ճղնաժամերը, դործազրկու-
թյունը, պառւպերիզմը—կապիտալիստական
հասարակութեան այդ անխուսափելի ուղե-
կիցները: Հասարակութեան բոլոր անդամ-

¹ Լենին, հ. XXII, ռուս, 2-րդ հր. էջ 433:

ներն իրավահավասար սոցիալիստական աշխատողներ են, նրանք բոլորը սլաքտավոր են աշխատել :

Ինչ վերաբերում է բաշխմանը, ապա վերջինս կոմունիստական հասարակության այդ առաջին փուլում կատարվում է հետևյալ սկզբունքով՝ «յուրաքանչյուրից ըստ իր ունակութունների, յուրաքանչյուրին ըստ իր աշխատանքի» :

«...Քանի դեռևս վերջնականապես չեն վերջացել դասակարգերը, և քանի դեռևս աշխատանքը դոյության միջոցից չի դարձել կյանքի առաջին սրահանջը և կամավոր աշխատանք հասարակության համար, մարդիկ իրենց աշխատանքի համար կվարձատրվեն ըստ աշխատանքի : «Յուրաքանչյուրից ըստ իր ունակությունների, յուրաքանչյուրին ըստ իր աշխատանքի», — այս է մարքսիզմի սոցիալիստական ֆորմուլան, այսինքն կոմունիզմի առաջին աստիճանի, կոմունիստական հասարա-

կության առաջին աստիճանի ֆորմուլան»¹ :

Այդպիսով, սոցիալիստական հասարակության յուրաքանչյուր աշխատող իր աշխատանքի համար ստանում է համապատասխան քանակությամբ սպառման սրողողակներ, դուրս գալով այն, ինչ հատկացվում է կուտակման հանրային ֆոնդին, իր աշխատանքի համար հասարակությանից ստանում է այնքան, փողան ինքը սովել է նրան :

Սակայն, ըստ աշխատանքի կատարվող այդ բաշխումը յենթադրում է վորոշ անհավասարություն, վորն անխուսափելի յե կոմունիստական հասարակության զարգացման սովյալ աստիճանին :

«Իսկապես, յուրաքանչյուր վոք, կատարելով հասարակական աշխատանքի մյուսներին հավասար բաժինը, ստանում

1 Սթալին, Զրույց դերմանական գրող եմ. Լյուդվիգի հետ, եջ 12—13, ռուս. Կուսհրատ, 1933 թ. :

ե հանրային արտադրութեան հաշվառար բաժին (բացի վերոհիշյալ պահումները) :

Մինչդեռ առանձին մարդիկ հաշվառար չեն. մեկն ուժեղ է, մյուսը թույլ, մեկն ամուսնացած է, մյուսը վուչ, մեկն ավելի շատ յերեխաներ ունի, մյուսը պակաս և այլն :

Հետևապես կոմունիզմի առաջին փուլը դեռևս չի կարող արդարացիութիւնն և հաշվառարութիւնն տալ. հարստութեան տարբերութիւնները և անարդարացի տարբերութիւնները կմնան, սակայն հնարավոր չի լինի մարդու շահագործումը մարդու կողմից, վորովհետեւ չի կարելի դալթիւն արտադրւոյան միջոցները, դործարանները, մեքենաները, հողը և այլն ու դարձնել մասնավոր սեփականութիւն : Մարքսը, ջախջախելով կասսալի մանրբուրժուական վուչ պարզ Ֆրազը՝ ընդհանրապես «հաշվառարութեան» և «արդարացիութեան» մասին, ցույց է տալիս կոմունիստական հասարակութեան զարգացման ընթացքը, հասարակութիւն, վորը

կարկադրված է նախ վոչնչացնել միմիայն այն «անարդարութիւնը», վոր արտադրութեան միջոցները զավթել են առանձին մարդիկ, և վորը իվիմակի չէ մեկն վոչնչացնելու նաեւ մյուս անարդարութիւնը, այն է՝ սպառման առարկաների բաշխումը «ըստ աշխատանքի» (և վուչ ըստ պահանջմունքների) :

Այդպիսով, կոմունիստական հասարակութեան առաջին փուլում (վորը սովորաբար սոցիալիզմ կեն անվանում) «բուրժուական իրավունքը» վերացվում է վուչ լիովին, այլ միայն մասամբ, միայն ձեռք բերված տնտեսական հեղաշրջման համեմատ, այսինքն միայն արտադրութեան միջոցները վերաբեւումը : «Բուրժուական իրավունքը» դրանք ձանաչում է վորպես առանձին մարդկանց սեփականութիւն : Սոցիալիզմը դրանք դարձնում է ընդհանուր սեփականութիւն : Այդ չափով—և միայն այդ չափով—վերանում է «բուրժուական իրավունքը» :

Սակայն նա այնուամենայնիվ մնում է

իր մյուս մասով, մնում է վերադառնալու
բախտության անդամներին միջև արտա-
դրանքներին բաշխման և աշխատանքի
բաշխման կարգավորիչ (վերոշիչ)։ «Ով
չի աշխատում, նա չպետք է ուտի» — սո-
ցիալիստական այս սկզբունքն արդեն
իրագործված է. «Հավասար քանակու-
թյամբ աշխատանքի համար հավասար քա-
նակությամբ պրոդուկտ» — սոցիալիստա-
կան այս սկզբունքը ևս արդեն իրագործ-
ված է։ Սակայն, դա ղեկուս վրձնելիք՝ չի
և այդ տակավին չի վերացնում «բուրժու-
ական իրավունքը», վորը վոչ հավասար
մարդկանց՝ վոչ հավասար (վաստորեն վոչ
հավասար) քանակությամբ աշխատանքի
համար տալիս է հավասար քանակու-
թյամբ պրոդուկտ։

Դա «թերությունն է», ասում է Մարք-
սը, սակայն դա անխուսափելի չէ վրձնու-
նիլի մոտ չլին վրձնում, վորովհետև ա-
ռանց ուտողից մեջ ընկնելու չի կա-
րելի կարծել, թե՛ տապալելով կապիտա-
լիզմը, մարդիկ մեկեն կսովորեն աշխատել

հասարակության համար առանց իրա-
վանքի վարել նորմաների, ասենք՝ կապի-
տալիզմի վերացումը միանգամից տնտե-
սական նախադրյալներ չի տալիս այդ-
պիսի փոփոխության համար։

Իսկ բացի «բուրժուական իրավունքից»
ուրիշ նորմաներ չկան։ Յեվ այդչափով ել
ղեռ մնում է պետության անհրաժեշտու-
թյունը, վորը պաշտպանելով արտադրու-
թյան միջոցների ընդհանուր սեփակա-
նությունը, պաշտպանելու չէ աշխատան-
քի հավասարությունը և պրոդուկտների
բաժանման հավասարությունը։

Պետությունը մահանում է, վորչափով
վոր վապիտալիստներ արդեն չկան, դա-
սակարգեր չկան, այդ պատճառով ել
նկշել վորեւից քառակարգ չի կարելի։

Սակայն պետությունը դեռևս բոլորո-
վին չի մահացել, վորովհետև մնում է
փաստական անհավասարությունը սրբա-
զործող «բուրժուական իրավունքը»։ Պե-

տության լիակատար մահացման համար
հարկավոր է լիակատար կոմունիզմ¹ :

Այժմ, յերբ մենք իննը տասերորդով ար-
դեն թևակոխել ենք սոցիալիստական հա-
սարակությունը, յերբ լիակատար սոցիա-
լիզմը, կոմունիստական հասարակության
առաջին փուլը, արդեն մարմնավորվում է
կյանքում, ինչքան հրատապ են դառնում
մեզ համար Լենինի հանճարեղ-խորամիտ
այդ տողերը, վոր նա գրել է Հոկտեմբե-
րյան հեղափոխության նախորեյին :

Սոցիալիստական արտադրությունը տիրա-
պետում է մեր յերկրում թե՛ քաղաքում և
թե՛ գյուղում :

Արտադրության միջոցների մասնավոր
սեփականությունը վոչնչացված է համարյա
ամբողջովին : Արտադրության միջոցները
հանրային սեփականություն են հանդիսա-
նում : Չկան այլևս ճանապարհ, գործադը-
րություն, գյուղի շերտավորում, պառտե-
րիզմ՝ քաղաքում և գյուղում :

¹ Լենին, 6. XXI, հջ 434—435, ուսու. 2-րդ հր.:

Արտադրանքների փոխանակումը քաղաքի
ու գյուղի միջև կատարվում է մեր խոր-
հրդային կազմակերպությունների միջո-
ցով՝ խորհրդային առևտրի ձևով, առանց
մասնավոր առևտրականների, առանց կա-
պիտալիստների :

Սակայն դեռևս տարբերություն կա հե-
տևողական սոցիալիստական տիպի սրբա-
կան ձեռնարկությունների (Փարբիկաներ և
գործարաններ, տրանսպորտ, խորհատե-
սություններ) ու կոլտնտեսությունների
միջև, վորոնք հանդիսանալով սոցիալիս-
տական ձեռնարկություններ, միևնույն ժա-
մանակ թույլ են տալիս կոլտնտեսականնե-
րի վորոշ անհատական տնտեսություն և
ունեն իրենց հանրային արտադրանքի
բաշխման հատուկ ձևը : Տարբերություն
գոյություն ունի մտավոր ու ֆիզիկական
աշխատանքի միջև, վորակյալ և վոչ վորա-
կյալ աշխատանքի միջև : Խորհրդային պե-
տությունը կազմակերպում է վորակյալ բան-
վորների, գյուղատնտեսական արտադրու-
թյան ղեկավարների, ինժեներների,

ապրոնումների, բժիշկների, ուսուցիչների, պրոֆեսորների և գիտական աշխատողների սրտարաստումը: Աշխատանքի բաժանումը չարունակում և տիրապետել: Բանավորների ու կոլտնտեսականների միջև գոյութուն ունեն դասակարգային տարբերությունների մնացորդներ: Մենք դեռևս վերջին հարվածները պետք և տանք դասակարգային թշնամու մնացորդներին:

Իսկ վոր գլխավորն է՝ մեր պետությունն ստիպված և դեռևս իրագործել ամենախիստ վերահսկողություն «աշխատանքի չափի և սպասման չափի նկատմամբ»: Դրանում և նրա կարևորագույն խնդիրներից մեկը:

Աշխատանքի արտադրողականությունն ստում և մեր յերկրում: Պրոլետարական զեկտատույթային ստեղծած տեխնիկական բազան հնարավորություն և տալիս տարեց-տարի ավելացնելու սպասման Եռարկաների արտադրությունը և բարձրացնելու աշխատավորների նյութական բարեկեցությունը:

Բայց «յուրաքանչյուրից ըստ իր ունակությունների, յուրաքանչյուրին ըստ իր

սահանջմունքների» կոմունիստական սկզբունքի իրագործումից մենք դեռևս չստահուու յենք:

Հարկավոր և հաստատուն կերպով յուրացնել, անհրաժեշտ և հաստատակամորեն արժատացնել մասսաների գիտակցության մեջ, վոր մանր-բուրժուական հավասարաբը, արտադրանքները հավասար բաժանելու ձգտումը, աշխատավարձի հավասարանքը սոցիալիզմի ամենալատ թշնամին են, վորովհետև նա վիժեցնում և աշխատելու խթանը, վորակավորումը բարձրացնելու խթանը, վորովհետև նա խրախուսում և լողերին և գովողներին, նպաստում և կապիտալիզմի ամենալատիար մնացուկներ ի սահանջմանը, վիժեցնում և սոցիալիստական շինարարության գործը:

«Մարքսն ու Լենինն ասում են, վոր վորակյալ աշխատանքի ու վոր վորակյալ աշխատանքի միջև յեղած տարբերությունը գոյութուն և ունենալու նույնիսկ սոցիալիզմի ժամանակ, նույնիսկ դասա-

կարգերի վոչնչացումից հետո, վոր մի-
այն կոմունիզմի ժամանակ պետք է ան-
հետանա այդ տարբերությունը, վոր, այդ
պատճառով, «աշխատավարձը» նույնիսկ
սոցիալիզմի ժամանակ պետք է արվի ըստ
աշխատանքի և վոչ թե ըստ պահանջ-
մունքի: Բայց տնտեսավարները ու արհ-
միտութենականները թվին պատկանող մեր
հավասարիչները՝ սրա հետ համաձայն
չեն և կարծում են, վոր այդ տարբե-
րությունն արդեն անհետացել է մեր
խորհրդային հասարակակարգում: Ո՞վ է
իրավացին—Մարքսն ու Լենինը, թե՞
հավասարիչները: Պետք է կարծեմ, վոր
սյուսեղ իրավացին Մարքսն ու Լենինն
են»¹:

Մենք դեռ պետք է համառ աշխատանք
կատարենք բոլոր աշխատավորներին գլխո-
վին՝ աշխատանքին կոմունիստական վերա-
բերմունք ցույց տալու վոգով դաստիարա-

¹ Ստալին, Լենինիզմի հարցերը, 1935 թ. հայ. հրատ.
ԼՂ 561—562:

կելու համար, աշխատանքը պարտականու-
թյունից կամավոր, գիտակից գործ, կյան-
քի առաջնակարգ պահանջմունքը դարձնելու
ուղղությամբ, «այնպիսի աստիճանի հաս-
նելու համար, յերբ յուրաքանչյուր վեց
կամավոր կաշխատի ըստ իր ունակություն-
ների:

Առաջավոր հարվածայինները— բանվոր-
ները, կոտնտեսականները, ինժեներները և
գիտնականները—այդ տեսակետից որինակ
են հանդիսանում բոլոր աշխատավորների
համար:

Մեր խնդիրն է՝ համոզել բոլորին, վոր
ներառե հետևեն աշխատանքի այդ որինակ-
ներին:

Սակայն՝ համոզելու հետ միասին, դաս-
տիարակության նույն նպատակի համար
պետք է գործի նաև «իրավունքը». ով ա-
վելի շատ ու ավելի լավ է աշխատում, նա
ավելի էլ ստանում է հանրային արտադրու-
թյունից:

Ամենախիստ կերպով իրադարձել այդ
սկզբունքը, պահպանել հանրային սեփա-

կանութիւնը և բաշխման այդ սոցիալիս-
տական կարգը—մեր կուսակցութեան և
պետութեան ամենաառաջին պարտականու-
թիւնն է, վերոյհետեւ մենք միայն այդ
հիման վրա կարող ենք դարգացնել սոցիա-
լիստական արտադրութիւնը, նոր բարձրու-
թեան հասցնել արտադրողական ուժերը,
դիտակից վերաբերմունք դաստիարակել
դեպի աշխատանքը և նախապատրաստել
մեր անցումը կոմունիստական հասարակու-
թեան հաջորդ աստիճանին:

Սոցիալիստական հասարակութեան պե-
տութեան առջև,—մի պետութեան, վերն
երթը պատմութեան մեջ առաջին անգամն է
հանդիսանում ամբողջ հասարակութեան, և
վոչ թե դասակարգի, ներկայացուցիչը,—
այդպիսով ծառայած են խիստ յուրահա-
տուկ և մեծ խնդիրներ: Խորհրդային պե-
տութեան, նրա բոլոր որդանների սփրա-
ցումը, խորհրդային դեմոկրատիայի հետա-
դա դարգացումը, Խորհրդային յերկրի քա-
ղաքացիների՝ սոցիալիստական հասարա-
կութեան կառուցողներ դառնալն արդեն մեր

աչքի առաջ հանդուժ են այն բանին, վոր
պրոլետարիատի դիկտատուրայի ձեւը հան-
դիսացող Խորհրդային պետութիւնը վե-
րածվում է սոցիալիստական հասարակու-
թեան պետական ձեւի:

Մարքսը, Լենինը, Ստալինն ընդհանուր
դժերով բնորոշել են կոմունիստական հա-
սարակութեան բարձրագույն աստիճանը:

Այդ բնորոշումները հայտնի յեն, և ներ-
կայումս նրանց վոչինչ չի կարելի ավելաց-
նել:

«Կոմունիստական հասարակութեան
բարձրագույն փուլում, յերբ կանհետա-
նա մարդուն ստրկացնող յենթարկումն
աշխատանքի բաժանմանը, յերբ դրա հետ
միասին կչքանա մտաւոր և ֆիզիկական
աշխատանքի հակադրութիւնը, յերբ աշ-
խատանքը կդադարի միայն ապրելու մի-
ջոց լինելուց և ինքը կդառնա կյանքի
առաջին պահանջմունքը, յերբ անհատնե-
րի բազմակողմանի դարգացման հետ մի-
ասին կաճեն նաև արտադրողական ուժե-

ըն, և հանրային հարստության բոլոր
աղբյուրները հՀոսեն լիառատ կերպով, —
միայն այն ժամանակ կարելի կլինի լիո-
վին հաղթահարել բուրժուական իրա-
վանքի նեղ հորիզոնը և հասարակու-
թյունը կկարողանա իր դրոշի վրա գրել.
Յուրաքանչյուրն ըստ ունակությունների,
յուրաքանչյուրին ըստ պահանջմունքնե-
րի»¹:

Լենինը, զարգացնելով Մարքսի մտքերը,
ասում է.

«Պետութայն լիակատար մահացման
անտեսական հիմքն է հանդիսանում կո-
մունիզմի այնպիսի բարձր զարգացումը,
վորի պայմաններում չքանում է մտավոր
ու ֆիզիկական աշխատանքի հավաքու-
թյունը, անհետանում է, հետևաբար,
ժամանակակից հասարակական անհավա-
սաբուծյան կարևորագույն աղբյուրներից
մեկը և այն ել այնպիսի մի աղբյուր,

¹ Մարքս, Գոթայի ծրագրի քննադատությունը,
հջ 28, ռուս. Կոնսերատ, 1933 թ.

վորը վոչ մի կերպ չի կարելի մեկեն վե-
րացնել միայն արտադրութայն միջոցների
հանրային սեփականության անցնելով,
միայն կապիտալիստների ունեղըրկ-
մամբ...

Պետությունը լիովին կկարողանա մա-
հանալ այն ժամանակ, յերբ հասարակու-
թյունը կիրագործի «յուրաքանչյուրն ըստ
ունակությունների, յուրաքանչյուրին
ըստ պահանջմունքների» կանոնը, այ-
սինքն, յերբ մարդիկ այնքան կվարժվեն
համակեցության հիմնական կանոնները
պահպանելուն, և յերբ նրանց աշխատան-
քըն այնքան արդյունավետ կլինի, վոր
նրանք կամավոր կաշխատեն ըստ ունա-
կությունների»¹:

Կոմունիստական հասարակության յերկու
փուլերի այդ բնութագրերից, վոր ավել են
գիտական սոցիալիզմի մեծ հիմնադիրները,
յերևում է, վոր այդ փուլերի միջև վոչ մի

¹ Լենին, հ. XXV, հջ 434, ռուս. 2-րդ հր.

հակադրություն չկա և չի կարող լինել՝
Նրանց միջև դոյությունն չունի և վո՛չ մի
սլառնե՛չ, վորի վրայով կարիք լիներ թռչե-
լու, կամ վորը կարիք լիներ խորտակելու
կոմունիստական հասարակության սոաջին
աստիճանից յերկրորդ՝ ավելի բարձր աս-
տիճանին անցնելու համար:

Սակայն այդ յերկու աստիճանների միջև
տարբերությունները մեծ են և համարներն
հետազայում, դարդացմանը զուգընթաց,
այդ տարբերություններն ավելի ևս աճքի
կրնկնեն:

Բայնական է միայն համեմատել այն հա-
սարակությունը, վորտեղ պահպանվում է
պետականությունը, վորտեղ դեռ կարիք կա
վոչ միայն պահպանելու, այլև պատվաստե-
լու, ամրապնդելու ուժեղ կարգապահու-
թյունը վորպես անհրաժեշտ աստիճան հա-
սարակության բոլոր անդամներին դաստիա-
րակելու և կոմունիստական դեմոկրատիա-
յին անցնելու համար, այն հասարակությու-
նը, վորտեղ պետությունը պահպանում է

հանրային սեփականությունը և ամենախիստ
վերահսկողություն է կատարում աշխատան-
քի չափի ու սպառման չափի նկատմամբ,—
այդ հասարակությունը համեմատել կոմու-
նիստական, առանց պետության հասարա-
կության հետ, վորտեղ հակադրություն
չկա մտավոր ու ֆիզիկական աշխատանքի
միջև, վորտեղ համակեցության կանոններն
ու նորմաները սովորություն են դարձել,
վորտեղ աշխատանքը վոչ թե պարտակա-
նություն է, այլ կյանքի սոաջին սահանջ-
մունքն է, վորտեղ արտադրողական ուժերի
վիթխարի դարդացումը և հանրային հա-
րըստության աճումը թույլ են տալիս իրա-
դործելու «յուրաքանչյուրից ըստ ունա-
կությունների, յուրաքանչյուրին ըստ պա-
հանջմունքների» սկզբունքը:

Լիակատար կոմունիստական հասարակու-
թյունը ներկայացնում է այնպիսի հոյա-
կապ, փառահեղ, կատարյալ հասարակական
չենք, նա նշանակում է ազատագրված
մարդկության մտքի, կամքի ու կուլտու-

րայի աշխարհի լիակատար հաղթանակ, վոր բուրժուական, մանր-բուրժուական քաղաքացիական, գիտնականների և քաղքենիների խղճով Փանտազիան ի վիճակի չե բարձրանալու՝ գեթ մի ակնթարթ տեսնելու համար այդպիսի հասարակության գոյության հնարավորությունը: Ուստի և այդ տեսակ մարդկանց բոլոր դատողությունները կոմունիստական հասարակության ստեղծման օգտին լինում են չարախնդութեամբ՝ իբր, ի՞նչ կդառնա նման հասարակությունը, յետև նրա անդամներից ամեն մեկի խելքին փչի հանրային պահեստներից վերցնել յերկու-հարյուրական թաշկինակ և մեկական դյուսին հեծանիվ: Այստեղ կարող ե լինել միայն մի պատասխան.—խողի համար ամբողջ աշխարհը խող ե յերևում:

Իդեոլոգիա մատակարարող — վաճառող բուրժուական և սոցիալ-դեմոկրատական մարդուկների խղճով, սահմանափակ Փանտազիային ջախջախիչ հարված հասցվեց նրանով, վոր աշխարհում ծնվեց, գոյու-

թյուն աւել և ամրանում ե պրոլետարական դիկտատուրայի պետությունը, վոր այդ պետությունն արդեն ալարտում ե սոցիալիզմի կառուցումը և այդպիսով թեակոխում ե կոմունիստական հասարակության առաջին փուլը: Այն գործը, վոր բուրժուազիան հայտարարել եր վորպես անիրագործելի ցնորք և ուտոպիա, իրականացվում ե կյանքում: Նույնպես ել անխուսափելիորեն կիրադործվի նաև այն մեծ յերազանքը, այն մեծ նպատակը, վորը վողեմորել ե պրոլետարների ու բոլոր ճնշվածների տասնյակ տերունդներ, վորը գիտական սոցիալիզմի հանձարեղ ստեղծողները՝ Մարքսը և Էնգելսը, Լենինը և Ստալինը գծադրել են պրոլետարական հեղափոխության դրոշի վրա—լիակատար կոմունիզմի կառուցումը:

Լիակատար կոմունիզմը կանի, կգարգանա սոցիալիստական հասարակությունից, վորից նրան չի բաժանում վո՛չ մի պատանեշ, վո՛չ մի արմատական հակադրություն: Թե՛ մեկ և թե՛ մյուս հասարակությունը կոմուն-

նիստական են, վորովհետեւ և՛ այնտեղ, և՛ այստեղ զոյլութիւն ունի արտազրութեան միջոցների հանրային սեփականութիւնն ու չկան դասակարգեր:

«Վորչափով վոր ընդհանուր սեփականութիւն են դառնում արտազրութեան միջոցները, այդ չափով ել «կոմունիզմ» բառն այստեղ ևս կիրառելի չե, յետեւ չմոռանանք, վոր այդ լիակատար կոմունիզմ չէ»¹, —ասում ե Լենինը, բնորոշելով սոցիալիստական հասարակութիւնը:

Բախական ե, որինակ, համեմատենք սոցիալիզմն ու կապիտալիստական հասարակութիւնը, վոր տեսնենք այդ հասարակական սիստեմների վճռողական սկզբունքային, արմատական տարբերութիւնը և համոզվենք, վոր այն հասարակակարգից, վոր կոչվում ե և ե՝ կապիտալիստական ստրկութեան, բուրժուական պետութեան,

մասնավոր սեփականութեան, դասակարգային խիստ բաժանման և դասակարգային սուր կռիւի հասարակակարգ, չի կարող լինել այլ անցում, բացի պրոլետարական հեղափոխութիւնը, բացի քաղաքացիական պատերազմը, պրոլետարական դիկտատուրայի նվաճումը, վորի դարաշրջանը հանդիսանում ե դասակարգերի ամենասուր և ամենաանողոք կռիւի դարաշրջանը:

Սոցիալիզմից կոմունիզմին անցնելն ամենեւին չի կարող նմանվել կապիտալիզմից սոցիալիզմին անցնելուն:

Վորովհետեւ սոցիալիզմն ինքը սոսկ մի աստիճան ե դեպի լիակատար կոմունիզմը, վորովհետեւ սոցիալիստական հասարակութեան մեջ արդեն չկան դատակարգեր և նա հանդիսանում ե ազատ և իրավահավասար աշխատողների միութիւն, վորոնք միասեղ են տիրապետում արտազրութեան միջոցներին և դիտակցորեն այդ արտազրութիւնն ուղղում են ընդհանուր բարիքին:

Ուստի չի կարելի պատկերացնել, վոր

¹ Լենին, հ. XXI, եջ 438, ուսւ, 2-րդ հր.

մենք հասնելով սոցիալիզմին—նույնիսկ յեթե իՍՏՄ-ի միջադեպին դրությունը նախկինը մնա—կանգ կառնենք, կդռնենք միևնույն տեղում, փոխանակ շարունակելու մեր առաջընթացը դեպի կոմունիզմ:

Հենց սոցիալիզմն է տեղծում նոր, վիթխարի կնարավորութուններ արտադրողական ուժերի զարգացման համար:

Բոլոր ձեռնարկությունների փոխարկումը հանրային սեփականության, ագրոնոմիայով, նորագույն տեխնիկայով և քիմիայով զինված խոշոր սոցիալիստական հողագործության կազմակերպումը, արտադրութային պլանային դեկավրությունը, շահագործման բացակայությունը, սոցիալիստական հասարակութուն կառուցողների խանդավառությունը, բուրժուազիայի և կալվածատերերի չոսյլ սպառման բացակայությունը—այս ամենն արդեն յերևան յեկավ մեր յերկրում, իր արտահայտությունը գտավ տնտեսական զարգացման՝ վողջ աշխարհը զարմացնող տեմպերով, սոցիալիստական

տական ինդուստրիայի տիտանների, նոր ջազաճների չինարարության տեմպերով, ռաչիստավորության բարեկեցության աճումով:

Այդ տեսակետից հարկավոր է նշել գյուղատնտեսությունը, վորն ամենահետամնաց ճյուղն էր և անհատական տնտեսութայն գոյութայն պայմաններում զուրկ էր ընդլայնված վերարտադրության հարավորությունից:

Այժմ — 1935 թվականին — մենք կարող ենք ասել, վոր վերելքի ու վազքի ժամանակաշրջանն արդեն սկսվել է նաև գյուղատնտեսութայն մեջ: Վերջին տարիների հարուստ բերքերը, այն փաստը, վոր 1935 թվին գյուղատնտեսությունն իր արտադրանքի աճման տեմպով գրեթե համըմ է արդյունաբերութայն մակարդակին և այն ել մեր՝ սոցիալիստական արդյունաբերութայն մակարդակին, վորն աչքի յե ընկնում իր արտադրանքի ամման անհամեմատ քաքճըր մակարդակով, — այս ամենը վկայում է

այն մասին, վոր սոցիալիստականորեն վերակազմված գյուղատնտեսության բնագավառում ևս սկսվում է արագ շարժում դեպի առաջ:

Այդպիսով, այն պատկերացումը, թե մենք կարող ենք մնալ վորեւէ ետապում, կանգ առնել, հանկարծ սկսել դուրս մղւելն ունենալ տեղում, դա անհեթեթ, վոչ մարդասիրտական, բացարձակապէս անհիմն պատկերացում է, սոցիալիզմի նկատմամբ բուրժուական հայացքների յուրահատուկ գլղւտոց է:

Հատկապէս՝ սոցիալիզմից կոմունիզմին անցնելու մասին խոսելով, Լենինը նկատում է.

«Սակայն կարեւոր է պարզ հասկանալ, թե ինչպէս անսահման կեղծ է սովորական բուրժուական այն պատկերացումը, թե իբր սոցիալիզմն ինչ-վոր մեռած, քարացած, ընդմիշտ տրված մի բան է, մինչդեռ իրոք միմիայն սոցիալիզմից

կսկսվի արագ, իսկական, իրոք մասսայական, բնակչության մեծամասնության, իսկ այնուհետեւ ամբողջ բնակչության մասնակցությամբ տեղի ունեցող առաջընթացը հասարակական և անձնական կյանքի բոլոր ասպարեզներում»¹:

ԽՍՀՄ-ի փորձը, հատկապէս առաջին և յետագային հնգամյակների տարիների փորձը, փայլուն կերպով հաստատում է այդ դրույթը: Մեզ մոտ սկսվել է ու տեղի յեռնենում հենց այդ մասսայական առաջընթացը հասարակական և անձնական կյանքի բոլոր ասպարեզներում: Յեւ այդ շարժումն արագանում է, ընդգրկում է աշխատավորների նորանոր խավեր և բարձրացնում է նրանց դեպի գիտակից կոլլեկտիւրական կյանք:

Արժե հիշեցնել, որինակ, այն հեղաշրջումը, վոր տեղի ունեցաւ գեղջուկ կնոջ դրության մեջ՝ կոլլեկտիւսությունների կազ-

¹ Լենին, հ. XXI, էջ 439, ռուս. 2-րդ հր.

մտկերպման կապակցութեամբ, այն հեղաշրջումը, վորը բառացի կյանքի կոչեց մարդկութեան մի ամբողջ խավ—դեղձուկ կանանց, վորոնք դարեր շարունակ տառապել են կրկնակի ստրկութեան լծի տակ՝ ճորտատիրական — կապիտալիստական կարգերի լծի տակ և ընտանեկան ստրկութեան լծի տակ,—հասկանալու համար սոցիալիստական վերափոխութեան ներքին խորութիւնը:

Մեր յերկրում արագացող մասսայական այդ շարժումը, վորին ղեկավարում է մեր կոմունիստական կուսակցութիւնը, ընթանում է և պետք է ընթանա միմիայն կոմունիզմի ուղղութեամբ:

«Յեւ, —ասում է Լենինը, —արտադրութեան միջոցների տիրապետութեան նկատմամբ հասարակութեան բոլոր անդամների հավասարութիւնը, այսինքն՝ աշխատանքի հավասարութիւնը, աշխատավարձի հավասարութիւնն իրագործե-

լուց անմիջապես հետո՝ մարդկութեան առջև անխաւաքելիորեմ կծառանա այն հարցը, վոր պետք է ավելի հեռու գնալ՝ ձևական հավասարութիւնից դեպի փաստական հավասարութիւն, այսինքն՝ դեպի «յուրաքանչյուրից ըստ ունակութիւնների, յուրաքանչյուրին ըստ պահանջմունքների» կանոնի իրագործումը»¹:

Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանից անմիջապես հետո միջոց դատակարգային կրօնի ամենադժնդակ պայմաններում, Բրեստի ամենածանրագույն հաշտութեանը կնքելու պահին՝ քայքայման վիճակում գտնվող յերկրում, Լենինը, VII համադումարում հանդես գալով կուսակցութեան ծրագրին ուսումնը վերանայելու հարցով, ասել է.

«Մյուս կողմից, սկսելով սոցիալիստական փոխակերպութեան ներքին, մենք պետք

¹ Լենին, հ. XXI, էջ 439, սուս. 2-րդ հրոյն գրադիրը մերն է — Յ. Մ.

ե պարզ կերպով մեզ առաջադրենք այն նպատակը, վորին ուղղված են, վերջի-վերջո, այդ փոխակերպությունները, այսինքն՝ կոմունիստական հասարակություն ստեղծելու նպատակը, հասարակություն, վորը չի սահմանափակվում միայն Փաբլիկաների, գործարանների, հողի և արտադրության միջոցների եղսպրոսրիացիայով, չի սահմանափակվում միայն սրողուկաների արտադրության ու բաշխման խիստ հաշվառումով ու վերահսկողությամբ, այլ ավելի յե առաջ գնում գեպի հեակյալ սկզբունքի իրագործումը.—յուրաքանչյուրից ըստ ունակությունների, յուրաքանչյուրին ըստ իր պահանջմունքների: Ահա թե ինչու կոմունիստական կուսակցության անունը գիտակցորեն միակ ճիշտն է»¹:

Մեր կուսակցությունը, վորը լենինի նախաձեռնությամբ ընդունեց կոմունիս-

տական կուսակցության անունը, անշեղորեն իրականացրել և իրականացնում է լենինի այդ ցուցումը: Մեր կուսակցությունը սոցիալիստական իր բոլոր վերափոխումներով հետադնում է հիմնական այն նպատակը, վորի համար նա ստեղծվել է, այն է՝ կառուցել կոմունիստական հասարակություն, համենի լիակատար կոմունիզմին:

Կուսակցությունը, ընկեր Ստալինի ղեկավարությամբ, հսկայական աշխատանք կատարեց յերկիրը սոցիալիստական վերահաստեղծման յենթարկելու ուղղությամբ, կոմունիզմին թշնամի դասակարգերի մոսցորդները ջախջախելու և վերացնելու ուղղությամբ ու աշխատավորներին կիպ մոտեցրեց կոմունիստական հասարակության ստաջին արտիճանին — սոցիալիզմին:

Մենք ավարտում ենք սրողետարական պայքարի ամենադժվարին ու ամենաբարդ ժամանակաշրջանը—մեր անցումը կապիտալիզմից դեպի սոցիալիզմ: Անցման ժամա-

¹ Լենին, հ. XXII, եջ 446, հայ. հր. 1932 թ.:

նակաշըջանի թե՛ պրակտիկան, թե՛ Լենինի ու Ստալինի ստեղծած թեորիան և ստրատեգիան ամենաարժեքավոր մուծանքն են գիտական սոցիալիզմի դանձարանը, պրոլետարական հեղափոխութեան և պրոլետարական դիկտատուրայի ուղիներն ու մեթոդները գիտենալու հսկայական ուժ են ընձեռում համաշխարհային պրոլետարիատին և համաշխարհային հեղափոխական շարժմանը:

Հակառակ նեխած տրոցկիստական մարգարեների, վորոնք անվերջ կրկնում եյին սոցիալ-դեմոկրատական վորոճումները և մեզ կործանում եյին գուշակում, կոստակցութունը հասավ սոցիալիստական արտագութեան հաղթանակին մեր յերկրում:

Տրոցկիստական մարգարեները գուշակում եյին, թե անխուսափելի յեն պրոլետարիատի ընդհարումները գյուղացիութեան հետ, գուշակում եյին սոցիալիստական հեղափոխութեան անխուսափելի կործանումը:

Լենինի-Ստալինի կուսակցութեանը, հա-

կառակ այդ նախագուշակումներին, վարողացավ ամրապնդել բանվոր դասակարգի դաշինքը գյուղացիութեան հետ՝ պրոլետարիատի դեկտատուրայի, կարողացավ գյուղացիութեանը դուրս բերել սոցիալիզմի ճանապարհի վրա:

Դրա շնորհիվ գյուղացիութեան հսկայական ճնշող մեծամասնութեանը միացավ կազմեց կոլտնտեսութեաններ և պրոլետարիատի հետ ձեռք-ձեռքի տված կառուցում ե սոցիալիզմ:

Տրոցկիստները պնդում եյին, թե կուսակցութեանը դեմ կառնի մեր յերկրի տեխնիկական հետամնացութեանը, և հեղափոխութեան անխուսափելիորեն կկործանվի:

Լենինի-Ստալինի կուսակցութեանը, ճիշտ իրադրոճելով սոցիալիստական ինդուստրացման քաղաքականութեանը, ստեղծեց տեխնիկական նոր բաղա, մեր յերկիրը դարձրեց ինդուստրիալ յերկիր և այդ հիմքի վրա վերապինում ե եկոնոմիկայի բոլոր ճյուղերը:

Լենինի—Ստալինի կուսակցությունը սոցիալիզմի հաղթանակը ձեռք բերեց ջախջախելով վոչ միայն տրոցկիզմը, այլև հակալենինյան կուսակալին աջ թեքումը, վորի ներկայացուցիչները, յերազելով «Հանդարտ ու սահուն» զարգացման մասին, սոցիալիզմի մեջ կուլակի խաղաղ ներածման մասին, լատ եյության դիմում եյին կապիտուլացիայի բուրժուադիայի առջև, պրոլետարիատի վճռողական դիրքերի հանձնմանը, ինդուստրացման ու կոլեկտիւացման այն քաղաքականության վերացմանը, վորն ապահովեց սոցիալիզմի հաղթանակը:

Յեւ յերբ ընկերները դնում են այն հարցը, թե ի՞նչ է լինելու հետո, յերբ մենք կատարած կլինենք յերկրորդ հնգամյակի հիմնական խնդիրը, սոցիալիստական հասարակության կառուցումը, այդ բանից հետո մենք դեպի ո՞ւր ենք առաջ շարժվելու,—կարող է լինել միայն մի պատասխան. մենք առաջ ենք դնալու դեպի կոմունիզմ: Այդպէ՛ս և միմիայն այդպէ՛ս կարող է

պատասխանել կոմունիստական կուսակցության անդամը:

Յեւ այդ առաջընթացը սոցիալիստական հասարակության պայմաններում, ամբողջ յերկրում սոցիալիստական արտադրության գոյության պայմաններում կկատարվի շատ ու շատ ավելի արագ, քան մինչև այժմ:

«Բայց թե վորքա՞ն արագ առաջ կգնա այդ զարգացումը,—ասում է Լենինը,—վորքա՞ն արագ նա կհասնի աշխատանքի բաժանման վերացմանը, մտավոր ու Փիլիկական աշխատանքի միջև յեղած հակադրության վոչնչացմանը, մինչև «աշխատանքը կենսական առաջին պահանջմունք դառնալը», այդ մենք չգիտենք և չենք կարող քմանալ»¹:

Պարզ է միայն մի բան, վոր այդ զարգացումը տեղի կունենա այլ տեմպերով և

¹ Լենին, հ. XXI, էջ 436, ուսու. 2-րդ հր.

այլ ձևերով, քան նա մինչև այժմ ընթացել
է պրոլետարական դիկտատուրայի նախորդ
ժամանակաշրջանում :

Այն ժամանակ մենք ունեյինք դասա-
կարգային կռիւի հակադասական դժվարու-
թյուններ, բուրժուազիայի, կալվածատե-
րերի և կուլակների դիմադրութիւնը՝ քա-
ղաքացիական պատերազմի, խնտերվեն-
ցիայի, ապստամբութիւնների ձևով, դա-
վադրութիւնների, սաբոտաժի, վնասա-
բարութեան, տեռորիստական մահափոր-
ձերի ձևով . այն ժամանակ կիրառվում և
դուգորդվում էին ամենասուր, ամենահու-
սահատական, ամենախորամանկ միջոցներն
այն պայքարում, վոր մահացող, չա-
հադրծողական դասակարգերը մղում էին
պրոլետարիատի դեմ, նրա կրուսակցութեան
և նրա պետութեան դեմ :

Մոտ ապագայում — վաղվան ուր—մենք
կունենանք անդասակարգ սոցիալիստական
հասարակութիւն, վորտեղ չի լինի դասա-
կարգային կռիւ, վորտեղ կկատարվի կա-

պիտակիզմից մեզ ժառանգութիւն մնացած
առանձին աշխատեցնողներ, խուլիգաննե-
րի սանձահարումը, վորտեղ գլխավոր խըն-
դերը կլինի՝ դաստիարակել սոցիալիստա-
կան հասարակութիւն կառուցողներ և
պաշտպանել արտաքին կապիտալիստական
չրջապատից : Պարզ և, վոր այդ հասարա-
կութեան մեջ դեպի կոմունիզմը կատարվող
զարգացումն ավելի արագ կընթանա և ա-
վելի մասնայական բնույթ կկրի :

Պրոլետարական դիկտատուրայի անցյալ
ժամանակաշրջանում պրոլետարիատի հա-
մար հակադասական դժվարութիւն եր ասեղ-
ծում մանր արտադրութեան զերակշռումը,
միլիոնավոր անհատական գյուղացիական
տնտեսութիւնների առկայութիւնը, վո-
րոնք ամեն ուր, ամեն ժամ կապիտալիզմ
էին ծնում :

Արդեն ներկայումս սոցիալիստական ար-
տադրութիւնը դառնում և իՍՀՄ-ում ար-
տադրութեան համարյա միտակ ձևը (բացա-
ռութեամբ անհատական գյուղացիական սա-
կավաթիւ տնտեսութիւնները) :

Պարզ է, Վոր սոցիալիստական արտա-
դրութեան առաջնութեանն աշխարհ-
տահայտելու յեն ե՛լ Կովելի մեծ չափով,
մեր յերկրի զարգացումն ու աճումն առաջ
են գնալու ե՛լ Կովելի արագ տեմպով:

Մեր յերկրի տեխնիկական հետամնացու-
թեանը, իմպերիալիստական և քաղաքացիա-
կան սրտերդմի հետեանքով առաջացած
ամենադժնդակ քայքայումը ամենադժվարին
խոչընդոտն էին հանդիսանում դեպի սո-
ցիալիզմ մեր կատարած առաջընթացում:
Մեր կոլսակցութեանը հաղթահարեց նաև
այդ խոչընդոտը: Նա ստեղծեց յերկրում
հզոր սոցիալիստական ինդուստրիա, վորը
վերադիմում է տնտեսութեան բոլոր ճյու-
ղերը, վորը նոր տեխնիկա տվեց կոլանտե-
սութեաններին ու խորհրդային տնտեսու-
թեան: Կոլսակցութեանը սոցիալիզմի համար
ստեղծեց ժամանակակից գիտութեան մա-
կարդակի վրա գտնվող հզոր տեխնիկական
քաղա: Այդ է մեր Կովելի արագ առաջըն-
թացի յերաշխիքը:

Այդպիսով, լեակառար սոցիալիստական
հասարակութեան կառուցելու խնդիրը կա-
տարելուց հետո մենք չունենք և չենք կա-
րող ունենալ անհաղթահարելի և վոչ մի
արդեւք հետագա առաջընթացի համար՝
դեպի կոմունիզմ:

Ի՞նչպես և ի՞նչ ուղիներով է կատարվե-
լու այդ առաջընթացը, ի՞նչ ժամկետներ եւ
անհրաժեշտ դրա համար,—վոչ վոք չի
կարող այժմ այդ ասել, վոչ վոքի չի վի-
ճակված իմանալ այդ:

Այդպիսի հարց քննարկելիս պարտադիր
է հաշիւ առնել պատմական հեռանկարը:

Տնտեսութեան բոլոր ճյուղերում մեր հա-
ջողութեանները հսկայական են: Բայց մենք
դեռևս տեխնիկական-տնտեսական տեսակե-
տից չենք հասել ու չենք անցել կապիտա-
լիզմի աշխարհի առաջավոր յերկրից, ինչ-
պիսին է Ամերիկայի Միացյալ Նահանգ-
ները: Մեր առջև դրված են հսկայական
խնդիրներ, այն է՝ ե՛լ Կովելի զարգացել
սոցիալիստական ինդուստրիան, մետալուր-

գիտան, մեքենաշինությունը, եներգետիկան, քիմիան: Թեթև արդյունաբերությունը դեռ նոր է թեւակոխում արագ-վերելքի շրջանը, դյուղատնտեսությունը նոր է սկսել իր վաղըը: Իսկ դեռ վորքա՞ն բան կա ա- նելու տրանսպորտի բնադավառում: Մի՞թե պարզ է, վոր մենք դեռևս վիթխարի աշ- խատանք ունենք կատարելու, վոր՝ մենք դեռևս պետք է վերապրենք նոր մեծ աշխա- տանքներ, նոր հոյակապ կառուցումներ յա- տմանական ժամանակաշրջանը, պետք է ստեղծենք նոր ճյուղեր, բարձրացնենք ու յուրացնենք մեր լայնածավալ հայրենիքի նոր շրջանները, վորպեսզի մոտենանք այն աստիճանին, յերբ հանրային հարստության բոլոր աղբյուրները կհոսեն հորդառատ կերպով և կարելի լլինի անցնել ըստ սլա- հանմունքների բաշխելու դործին:

Սորհրդային պետությունը, վորն այժմ լիակատար իրավունքով արդեն կարող է կոչվել սոցիալիստական պետություն, պետք է հսկայական աշխատանք կատարի

սոցիալիստական հասարակություն կառու- ցողներին վորակավորումը, գիտելիքները, կուլտուրականությունը բարձրացնելու հա- մար, վորպեսզի հասարակությունը կարողանա մոտենալ մասվոր ու ֆիզիկական աշ- խատանքի միջև գոյություն ունեցող հակա- դրության վոչնչացմանը:

Այնուհետև, անհրաժեշտ է դարդացնել ու բարելավել խորհրդային առևտուրը, ձգտել, վորպեսզի նա դառնա կուլտուրա- կան, անհրաժեշտ է դուրս մղել մեր առև- տրական ու կոոպերատիվ կազմակերպու- թյուններից չարչիության վողին, սպառող- ներին ցույց տրվող անհոգի-բյուրոկրատա- կան վերաբերմունքը, հարկավոր է սովո- բեցնել նրանց՝ հարգել սոցիալիստական յերկրի քաղաքացու պահանջմունքները, ճաշակն ու ցանկությունները և կուլտուրա- կան կերպով բավարարել այդ պահանջ- մունքները:

Մեզ դեռևս անհրաժեշտ է անցնել տնտեսական հաշվարկի, խորհրդային ուր-

լով վերահսկելու և միանձնյա ղեկավարման յերկարատե լավ դպրոցը, վորպեսզի սովորենք բոլոր բնագավառներում սնտե-սավարել որինսկելի կերպով, սոցիալիստականորեն:

Վերջապես, մենք պետք է անցնենք խորհրդային դեմոկրատիայի պատմական մի ամբողջ շրջան, վարժվենք հարգել առկա տարել խորհրդային որենքները, նորմաները, կանոնները, սովորենք հարգել մեր պարտականությունները, սոցիալիստական յերկրի քաղաքացու արժանիքն ու պատիվը, անցնենք բոլորին բարեխղճության վրդով դաստիարակելու յերկարատե դպրոցը, վորպեսզի մոտենանք առանց պետության հասարակությանը, լիակատար կոմունիզմին:

Մարդկանց գիտակցության մեջ դրու-թյուն ունեցող կապիտալիզմի մնացուկնե-րը, հին սովորություններն ու վարժու-թյունները դեռևս իրենց մասին հիշեցնում են ամեն կողմից: Յեւ դեռ շատ պետք է աշխատենք, վորպեսզի քերենք մաքրենք

մեր վրայից հին հասարակության կեղտոտ բծերը:

Այստեղ վաչ մի պատրանք չի կարելի ստեղծել: Հանցագործություն կլինեք ասել, քե անցումը դեպի կոմունիզմ կսկսվի վա-զը: Պետք է պարզ տեսնել հեռանկարը, միջանկյալ աստիճանները, վորոնք դեռ անհրաժեշտ է անցնել, և աշխատանքի պատմական քափն ու ծավալը:

Հարկավոր է հաստատապես հիշել, վոր այդ հետագա դարգացումը, այդ անցումն ինքն իրեն հի իրագործվի, վոր դժվարու-թյուններ և այն ել մեծ դժվարություններ են լինելու նաև այդ նոր ճանապարհին, վոր այդ աշխատանքի թափն ու ծավալը մարդկային յերեակայությունից վեր է և անհրաժեշտ կլինի ե'լ ավելի կատարելա-գործել սոցիալիզմի կառուցման կազմակեր-պումն ու ղեկավարումը:

Այդ պատճառով անհրաժեշտ է պայքար մղել ուղորտունիստների դեմ, նրանց դեմ, ովքեր, ընկեր Ստալինի արտահայտու-թյամբ, համակվում են

«հորթի հրճվանքով, սպասելով այն բանին, թե չուտով վոչ մի դատակարգ չի լինի, — նշանակում է դատակարգային կռիվ չի լինի, — նշանակում է հոգսեր ու հուզումներ չի լինի, — նշանակում է կարելի չէ գենքը ցած դնել և քնալ քնելու, սպասելով անդատակարգ հասարակության դալստյանը»¹ :

Մեր կուսակցությունը դեպի կոմունիզմը կատարվող առաջընթացի իր խնդիրները լուծել է և լուծում է մարտականորեն կազմակերպելով ու միացնելով պրոլետարիատի և բոլոր աշխատավորների բովանդակ ուժերը, բուլճերիկյան համառությամբ, կարողանալով բարձրացնել յուրաքանչյուր ամենահետամնաց աշխատավորի ու պարզաբանել նրան, թե ի՞նչպես և ի՞նչ ճանապարհով կարելի չէ հաղթանակ ձեռք բերել, նրանով, վոր կարողանում է տեսնել

¹ Ստալին, Լենինի դմի հարցերը, էջ 531, ռուս.
10-րդ հրատ.

բոլոր մեջանկյալ աստիճանները և դրանցից յուրաքանչյուրի խնդիրները յուրակերպությունը :

Ինքնահոսքը յեղել է և մնում է վոլյան մեր ամենավտանգ թշնամին, վորի դեմ մենք կռվելու յենք միեւնի վերջը, նաև սոցիալիզմի ժամանակ :

Վորոչ ընկերներ հարց են տալիս. — կարո՞ղ ենք արդյոք մենք զարգանալ դեպի կոմունիզմը և վառուցել այն, յեթե մեր յերկրի սահմանների մյուս կողմում մնա մեզ թշնամի կապիտալիստական շրջապատը : Կկարողանա՞նք արդյոք մենք այն ժամանակ յուր քնալ առանց պետության և առանց բանակի, վորն այդ պետության դործիքն է հանդիսանում :

Այդ հարցին մենք պատասխան ունենք այն ճառով, վորը կոմինտերնի Գործկոմի VII պլենումում արտասանել է ընկեր Ստալինը .

«...Տեսականորեն միանգամայն կարելի
 յէ յենթադրել հասարակութեան այնպիսի
 վիճակ, յերբ չկան դատակարգեր, չկա
 պետութիւն, սակայն կա զինված ժողո-
 վաւրդ, վորն իր անդամակարգ հասարա-
 կութիւնը պաշտպանում է արտաքին թշ-
 նամիներէից: Սոցիոլոգիան բաժանականաչափ
 որինսկներ է տալիս, վոր մարդկութեան
 պատմութեան մեջ յեղել են հասարակու-
 թիւններ, վորոնք դատակարգեր չեն ու-
 նեցել, պետութիւն չեն ունեցել, բայց,
 այսպես կամ այնպես, պաշտպանվել են
 արտաքին թշնամիներէից: Նույն բանը
 սետք է ասել ապագա անդամակարգ հա-
 սարակութեան մասին, վորը չունենալով
 դատակարգեր ու պետութիւն, սակայն և
 այնպես կարող է՝ արտաքին թշնամիներէից
 պաշտպանվելու համար ունենալ անհրա-
 ժեշտ սոցիալիստական միլիցիա: Յեա քիչ
 համարական եմ համարում, վոր մեզ մոտ
 գործը կարողանա հասնել աշդպիսի դրու-
 թեան, վորովհետեւ կասկածից վեր է, վոր

մեր յերկրում սոցիալիստական շինարա-
 րութեան հաջողութիւնները, մանավանդ
 սոցիալիզմի հաղթանակը և դատակար-
 գերի վոչնչացումը, — սրանք համաշ-
 խարհային-պատմական նշանակութիւն
 ունեցող այնպիսի փաստեր են, վո-
 րոնք չեն կարող դեպի սոցիալիզ-
 մը հզոր մղում չառաջացնել կապի-
 տալիստական յերկիրների պրոլետարների
 մեջ, վորոնք չեն կարող հեղափոխական
 պոռթկումներ չառաջացնել մյուս յերկիր-
 ներում: Սակայն տեսականորեն միանգա-
 մայն կարելի յէ յենթադրել հասարակու-
 թեան այնպիսի վիճակ, վորի պայմանե-
 րում հնարավոր է սոցիալիստական միլի-
 ցիայի դոյութիւնն առանց դատակարգերի
 ու պետութեան առկայութեան:

Ասենք՝ Կայ հարցը վորոչ չափով լու-
 սաբանված է մեր կուսակցութեան ծրա-
 դրում: Ահա թե ինչ է ասված այնտեղ. —

«Կարմիր բանակը, վորպես պրոլետարա-
 կան դիկտատուրայի գործիք, անհրաժեշ-

տորեն պետք է ունենա բացահայտ դասակարգային բնույթ, այսինքն՝ պետք է կազմավորվի բացառապես պրոլետարիատից և նրան մերձավոր կիսապրոլետարական գյուղացիական խավերից: Միայն դասակարգերի վաճաճման կապակցությամբ այդպիսի դասակարգային բանակը կվերածվի համաժողովրդական սոցիալիստական միլիցիայի» (տե՛ս ՀամԿ(բ)Կ ծրագիրը)»¹:

Ընկեր Ստալինի այս խոսքերը լիովին սպառնում են հարցը: Դրանով ել կարելի չէ վերջացնել մեր հոգեվածը:

¹ Ստալին, Ժողովածու ողորդելու մասին, Էջ 532—533, ԽՍՀՄ. հր. Շղաղիքը մերն և՛ — Ա. Ս.

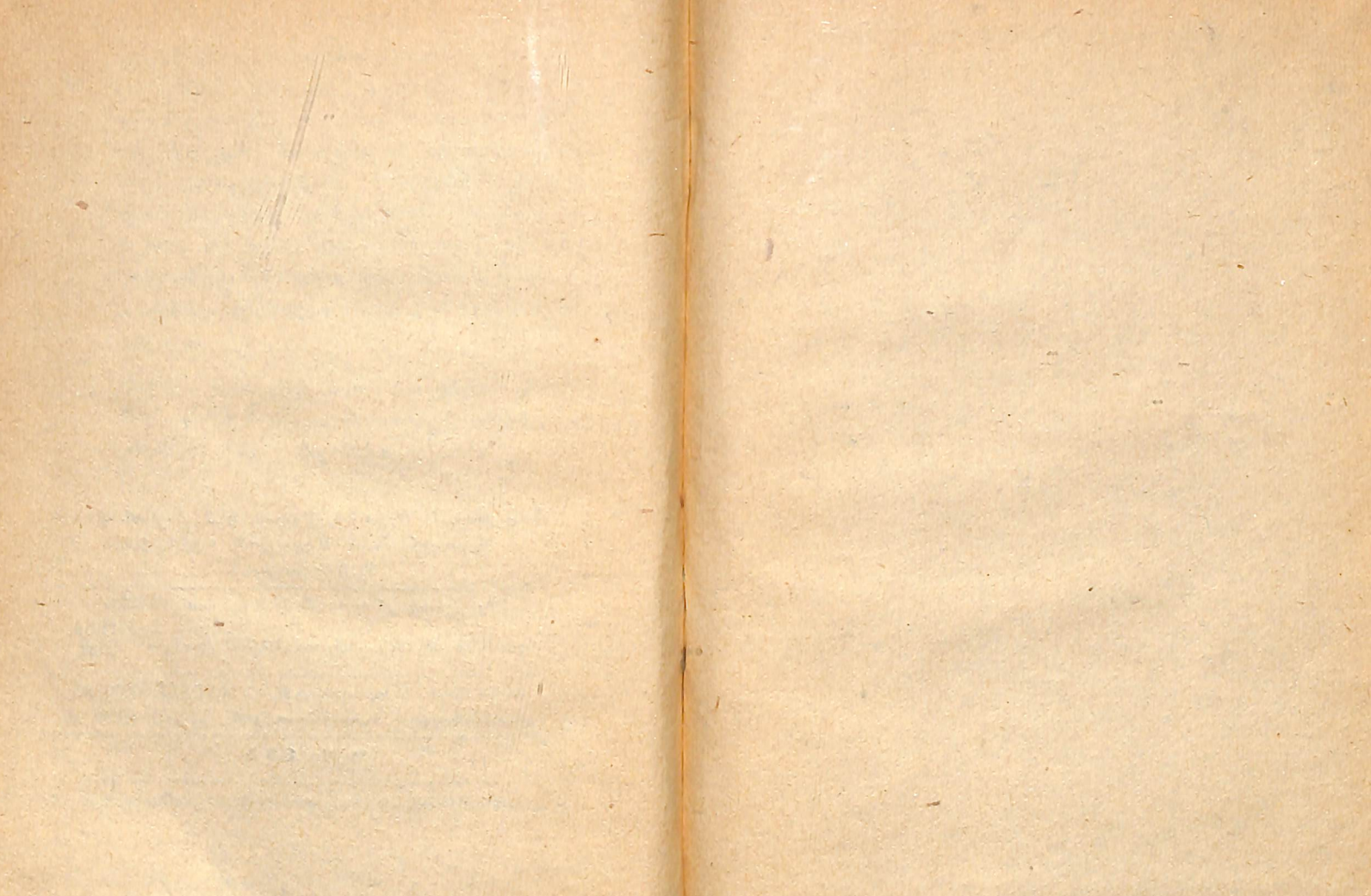
Պատ. խմբ. Տ. Խորունի, թարգմ. Հ. Տ.-Հովհաննիսյան
արժագրքիչ Ա. Տ.-Մկրտչյան, տեխն. խմբ.
Տ. Խաչվանքյան

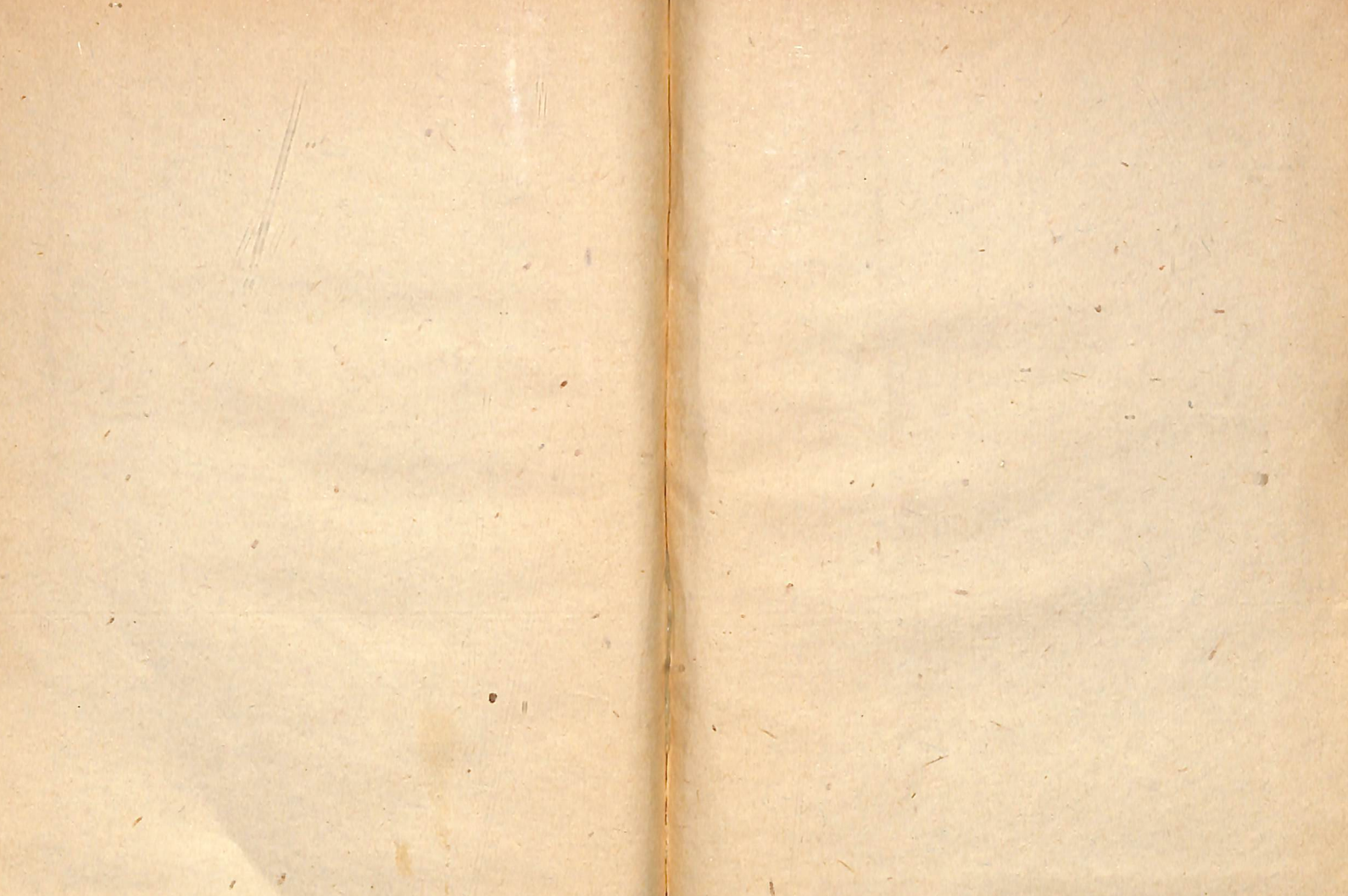
Դրավիտի լիազոր № 1058, հրատ. № 362,
պատվեր № 126, տիրոժ 10,000 ինդեքս $\frac{\text{П-84}}{\text{HK}}$

Հանձնված է արտադրության 31 / III 1936 թ.
ստորագրված է արտադրության 15 / IV 1936 թ.

Դիմը 60 կ.

Հայկաստանի սպարապետ, Յերեվան Ալլախլիբեգյան № 27

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0183170

9112 60 6

А. СТЕЦКИЙ
СОЦИАЛИЗМ И КОММУНИЗМ
АРМПАРТИЗДАТ, ЕРИВАНЬ